

kot takšna ne priznava nobenih sekt. Otroci se uče veronauka v takimenovanih nedeljskih šolah, ki se nahajajo v zvezi s cerkvami ter so vzdrževane na stroške občine. Vzgoja ameriške mladine se vendar dokaj razlikuje od vzgoje mladine st. rega sveta ter se opira na skrupulatno gojitev fiziške izobrazbe. V to svrhu služi ne le zgolj pouk telovadbe, ki je močno razvit, marveč tudi pouk spretnosti (the work shop). Učenju telovadbe dajejo velik pomen svečanostne predstave pred občinstvom. Slehnega pol leta se vrše javna tekmovanja vseh šol, in ničesar ne izpodbuja tako ameriške mladine kakor to, da se more udeležiti skupnih javnih vaj, in pa to, da jih spuste v vrsto telovadnih tekmovanj. K poglavitnim tekmovanjem pripadajo dirka, skakanje in metanje težkih usnjatih krogel, napolnjenih od znotraj s svincom (shot). Od strani občinstva je zanimanje za te vaje jako veliko; časopisi kaj široko pišejo o tem, in mladina dobiva v nagrado zlate srebrne in bronaste medaljone...

Še važnejše morda nego pouk telovadbe je pouk v spretnosti. Ta pouk pridobi mladini neke vrste spretnost, ki ji zamore v vsakem slučaju prinesiti dobiček. V velikih delavnicah, nahajajočih se v šolskih stavbah, se uči mladina tudi raznih rokodelstev.

Poučujejo v takšnih šolah pa nalašč v ta namen izkušani učitelji. Gradivo vsake vrste ima zmerom na razpolago; torej tudi vidimo, kako mladina tukaj reže, seka, skobla ter opravlja razne opravke itd. Šola daje učenec gradivo ne le zgolj za delo v delavnicah, marveč jim daje brezplačno tudi vsa učna sredstva, kakor: knjige, zvezke, pisalne potrebnosti, brez ozira na to, ali ima otrok ubožne ali bogate starše. Lahko si je predstaviti, kako velike vsote troši mesto vsakoletno samo za ta učna sredstva pri tako velikem obiskovanju ljudskih šol v Novem Jorku! Sliče, kakor za otroke ne šteti mesto tudi s stroški za učitelje ter jih bogato nagraja. Učitelji ljudskih šol, ki jim prebivalci zaupajo vzgojo mladine in ki zavzemajo v državi stališče polno odgovornosti, so gmotno povsem preskrbljeni in se morejo posvetiti popolnoma in izključno svojem poklicu. Kandidat, ki hoče napraviti izkušnjo za učitelja, se mora izkazati z izpričevalom, da je dovršil kurs (tečaj) Colleque, ki deli nekoliko višjo izobrazbo nego naše višje srednje šole. Po dovrstitvi tega tečaja dobi kandidat prvo akademsko stopnjo: Bachelor of Arts; razen tega mora napraviti izkušnjo iz tečaja pedagogike.

Učitelj ljudske šole ne ostane predolgo na stopnji začasnega učitelja in brž ko napravi izkušnjo, ga imenujejo za pravega učitelja; takrat potem dobiva 900 dolarjev (okrog 4500 K) letne plače. Čez leta pa se mu ti dohodki še znatno izboljšajo. Kakor n. pr. pri nas ne dobi nikdar opozicije zahteva zastran izboljšanja armade, tako tudi v Ameriki zahteva po dobrih šolah nikjer ne naleti na odpor, ko bi bila tudi izvršba jako dragocena. Mnogoča prišlecev v novojorško pristanišče, ki znaša na leto celo milijon duš, prinaša v ameriška velika mesta osebe, ki ne znajo državnega jezika. Da torej dvigne stopnjo olike teh ljudi, ki so še večinoma analfabeti, da jih seznanijo z jezikom in naredbami nove domovine, je potrebno, da je reprezentacija Novega Jorka osnovala številne šole, v katerih se prihajajoči iz starega sveta uče državnega jezika. Tudi v teh šolah, odprtih od 8. do 10. ure zvečer, so na razpolago vsakovrstna učna sredstva, in angleški učitelji in učiteljice imajo ob času učenja, uravnavanega po metodi Berlita, tako raznovrstno in mnogojezično poslušalstvo, kakor se je to godilo nekoč pri zgradbi babilonskega stolpa. Italijani, Nemci in Židje iz Rusije, zlasti pa resno pred se zroči Kitajci — vsi poslušajo pozorno učitelja, ki je med to mešanico prisiljen pojasnovati svojo govorico z raznimi gestami. Kakšna dobrota so te šole za ubožne prišlece, to je moči razumeti samo takrat, ko je človek videl vneto teh ljudi, za učenje in živahno radost, ki izvirajo iz tega, da vsaj peščica teh ljudi razume del razlagane vede. Mesto se briga ne le zgolj za one, ki prihajajo, marveč tudi za lastno prebivalstvo, ki v svoji mladosti ni imelo prilike obiskovati šol: „Public“ ali „High School“. V vsaki delavnici je nekoliko narodnih in srednjih šol, ki so odprte zvečer od 8. do 10. ure; v njih se poučujejo učenci brezplačno. Šole so torej dobro založene in obsegajo oddelke, ki odgovarjajo našim trgovskim ali obrtnim šolam. Kdor je dovršil takšno šolo,

dobi izpričevalo ali diplom, ki ima enak pomen kakor dovršitev pravilno obiskovane vsakdanje šole.

Posneme vredni napredek v ljudskem šolstvu pa se pojavlja tudi na vsakem koraku v snovanju poletnih šol. Le malo mladine je, ki ji je mogoče prebiti počitnice zunaj mesta; večina izmed nje mora ostati v Novem Jorku. Mladina se zabava torej po cele dneve na ulicah, kjer starši niso zmožni nadzorovati otrok zaradi različnih opravkov. Da se pride temu v okom, je mesto osnovalo takimenovane poletne šole. Pod vodstvom učiteljev zahaja mladina na izlete v mestno okolico ali se zbira na dvorišču pod streho šolskega poslopja. Tu se vrše zabave, učitelji razlagajo zgodovino, slovnost ali fiziko; mladina se ukvarja takisto z učenjem, spretnostmi. Dete, zavarovano na ta način pred vsemi slučajji, preživi veselo in s pridom poletne dneve ter ostane neprestano pod varstvom svojih učiteljev.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za kamniški okraj ima svoje zborovanje dne 25. t. m. v Domžalah. Ob tej priliki bo tudi pevska vaja za maso ter poznejše petje ob slavnostnem okrajnem učit. zborovanju. Tov. pevke in pevci naj prineso s seboj oba dela Mohorjeve pesmarice in, če imajo, tudi glasove k Hubadovim narodnim pesmim. Drugo oskrbi pevovodja. Zborovanje je jutraj ob 1/2 10. Takoj za tem je pevska vaja.

Slov. učit. društvo za kočevski okraj je, kakor smo že poročali, zborovalo 14. pret. mes. v Ribnici. Društveni podpredsednik tov. Stefančič pove v svojem nagovoru žalostni vzrok, zakaj je njemu pripadla dolžnost, sklicati in voditi občni zbor. V toplih in jedrnatih besedah se spominja umrlega večletnega obč. prikljubljene družbenega predsednika Fr. Gregorčiča. Društveniki se v znak sožalja in v počaščenje njegovega spomina dvignejo s sedežev. Nato izreče zahvalo mnogobrojnim udeležencem pogreba, osobito ribniškim in sodraskim naprednjakom ter tov. St. Tomšiču na tako pretresljivem nagrobnem govoru. Omenja tudi smrt uaduč. St. Primožiča ter odkrito prizna zasluge, ki si jih je pokojnik pridobil pri rojstvu sedaj vilo dobro uspevajočih organizacijskih društev naprednega učiteljstva. Zakliče i njemu: Bodi mu zemljica lahka! Potem nadaljuje: Lepo številno navzočih me navdaja z veseljem. Vendar me prejšnja neprijeten čut, ker mi oko pogreša tega in onega (to in ono). Konstatujem, da so — kakor v drugih okrajih — tudi pri nas taki, ki le v senci in zatišju čakajo, da bodo kdaj sedli k polni skledi, a hrano vanjo n-j prinašajo drugi v potu svojega obraza. Ako je to pa tudi značajno, o tem menda nimajo časa premišljati. So nekaterniki — še bolj oni s krili — ki se ne zavedajo, da je naše društvo ena izmed mnogih sobic velike hiše, ki se morajo v nji pogosto shajati siromaki ter vedno glasneje klicati, da sliši vsa domovina njih težnje in gorje. Kdor ne trka, temu se ne odpre. Brezbrižniki so škodljivi društvu tudi s tem, da dostikrat svoje najbližje tovariše in tovarišice napravijo sebi enake. Kakor zdehanje je tudi brezbriznost nalezljiva. Tok časa zahteva, da je vsak učitelj član tega ali onega stanovskega društva. Dosti ljubši mi je „Slov. učit.“ — ako si ni iz golega egoizma nadel tega imena — nego tovariš, ki ni ne ptič ne miš. K sklepu omenja govornik sprejetje volilnega načrta v odseku za volilno reformo ter tolaži društvenike, rekoč: Upam, da naši kruhodajalci vendar ne bodo pustili, da bi se nas, ki smo vstopili v gmotno tako nesrečni, a za prosveto naroda eminentno važni stan, polastili občutki, kakršni morajo prešiniti obsojenca v pekel, kjer stoji — kakor opisuje Dante — nad usodnimi vrati napis: Vi vsi, ki vstopite, nehajte upati! — an —

Štajersko.

Okrajno učiteljsko društvo ormoško zboruje v nedeljo, 14. junija t. l., v ormoški okoliški šoli. Začetek točno ob 1/2 11. uri predpoldne.

Dnevni red: 1. Zapisnika. 2. Društvena poročila in dopisi. 3. Kratko poročilo o točkah 4. in 5. dnevnega reda letošnje uradne konference. O referatu a) poročila tov. Ant. Kosi, o referatu b) tov. Rosina. 4. Poročilo o glavnem zborovanju „Zveze“ v Celju, poročila tov. Rajšp. 5. Določitev, kateri društveniki zapade kazni v prid društvu blaginji. 6. Volitev delegatov na letošnjo veliko skupščino „Zveze“ v Gorici. 7. Nasveti in predlogi.

K obilni udeležbi vabi vljudno odbor. **Šmarnsko-rogaško učit. društvo** zboruje dne 14. junija t. l. pri Sv. Križu na Slatinah v šoli po naslednjem vzporedju: 1. Pozdrav. 2. Dopisi. 3. Šola in dom — predava tov. A. Pesek iz Narapela. 4. Tajna kvalifikacija — predava tov. R. Košar od Sv. Bolfenka na Kogu. 5. Poročilo o „Zvezinim“ zborovanju. 6. Slučajnosti.

Tovariši in prijatelji šole dobrodošli!

Srednješolski vestnik.

**** Reforma zrelostnih izpitov na učiteljskih.** Tekom tega meseca izide naredba nauč. ministrstva glede važnih prememb pri zrelostnih izpiti na učiteljskih. Novi izpraševalni red velja že za letošnje zrelostne izpite. Pismeni izpiti bodo vbodoče le iz pedagogike in učenega jezika. Tema za pedagogiko mora dati kandidatu priliko, da odgovori v samostojni obliki na eno vprašanje iz vzgoje-slovja — ali ukoslovja tako, da se iz odgovora spozna pridobljena stanovska izobrazba. Iz učenega jezika se predloži kandidatu tri teme, iz katerih si v teku pol ure izbere eno. Za izdelovanje so določene štiri ure. V enem lokalu ne sme biti več kot 30 kandidatov. Naloge za praktične izpite se morajo vročiti kandidatu tri dni pred izpitom. Kdor ima v specialni metodiki obeh tečajih četrtega letnika red „povoljno“, je oproščen ustnega izpita iz tega predmeta. Šest dni pred ustnim izpitom morajo biti kandidati prosti šole. Iz tistih predmetov, v katerih je imel kandidat v zadnjih dveh letnikih vsaj red „povoljno“, odpade ustni izpit. Vsak kandidat pa mora delati ustni izpit iz zemljepisja in zgodovine ter še enega predmeta, ki si ga izmed dveh sam izbere. Pri izpiti se ne sme gledati na manj-vredne podrobnosti, na pamet naučena reprodukcija se mora zavreči ter se izpit sploh raztegne le na razumevanje stvarnega, da se pokaže kandidata sposobnost za učiteljski stan. Zato se vrše izpiti v obliki „kolokvija“. Vprašanja pri ustnem izpitu se smejo dati kandidatu tudi pismeno ter se mu dovoli kratek čas za premišljevanje. Redi iz kmetijstva, pisanja, risanja, godbe, telovadbe in ženskih ročnih del se vzamejo iz semestralnih redov dveh zadnjih letnikov. Privatisti in eksternisti se izprašujejo iz vseh predmetov, pismeno tudi iz matematike. Kandidati ali kandidatnje, ki imajo maturo srednje šole ali dekliškega liceja, se ne izprašujejo iz predmetov, ki so se jih učili na omenjenih zavodih, pač pa iz šolske higijene. Predložiti pa morajo izpričevalo treh višjih razredov.

**** Moderni pedagog** je ravnatelj novomeške gimnazije. To dokazuje ta-le ferma: „Es sind Fälle vorgekommen, daß Gymnasial-schüler Zeitschriften, welche die sittlich-religiöse Erziehung der Schüler bedrohen und auf die Charakterbildung einen höchst nachteiligen Einfluß haben, nicht bloß zu Hause gelesen, sondern auch in die Schule gebracht, nämlich die „Omladina“ und „Svoboda Misl“. Das Lesen dieser beiden Zeitschriften wird hiemit den Schülern des Gymnasiums verboten. Alle Schüler, welche gegen diese Anordnung verstoßen, werden nach einmaliger fruchtloser Ermahnung vom Gymnasium entfernt.“ — Rudolfswert, am 6. Mai 1908. — Fr. Breznik, m. p.

**** Povlisanje v VIII. činovni razred** so dosegli profesorji: Dokler, Vadjal in Werner.

**** Razširjenje slovenskega učenega jezika na slovenskih gimnazijah.** Pod tem bobnečim naslovom je deželni šolski svet sklenil, da naj se za bodoče šolsko leto uvede slovenski pouk veronauku v petem razredu. Istotako se uvede v grščini slovenski pouk v tretjem razredu. Zastopniki slovenskih strank so se brezuspešno trudili, da bi bili kaj več dosegli.

**** Šolsko leto na ženskem učiteljskem** v Gorici se sklne 24. junija. Slovenskih maturantk je domačih 35, zunanjih 5.

**** Prva profesorica Dalmatinka.** Gospica Jelka Peričeva iz Stona s polotoka Pelješca je 1. t. m. z dobrim uspehom napravila izpit iz zgodovine in zemljepisja na češkem vseučilišču v Pragi. To je prva profesorica iz Dalmacije.

**** Sprejemanje učencev na državno realno v Trstu.** V I. razred se bodo učenci sprejemali poleti in na jesen. V poletnem terminu se bo vršilo vpisovanje dne 27. t. m. od 3.—7. ure popoldne za začetne črke A—K; dne 28. t. m. od 8.—12. ure za začetne črke L—Z. Pismeni izpiti bodo 29. t. m. od 8.—10. ure dopoldne in nemščine in računstva. Ustni izpiti istega dne od 10.—12. in od 3.—6. ure in sicer iz veronauka, nemščine in računstva. — V jesenskem terminu se bo vršilo vpisovanje dne 15. septembra od 8.—12. ure dopoldne. Pismeni izpiti bodo 16. septembra od 8.—10., ustni istega dne od 10.—12. ure. — Na vpisovanje mora priti vsak učenec v spremstvu očeta, oziroma njegovega namestnika in prinesiti s seboj rojstni, oziroma krstni list, izpričevalo o cepljenju koz in izpričevalo o zdravju obeh, ter zadnje šolsko izpričevalo, poslednje s sklepnimi redi iz veronauka, nemščine in računstva. — Učenci, ki napravijo izpit z dobrim uspehom, imajo še pred počitnicami plačati 4 K 20 h sprejemnine, po počitnicah pa še prinos 3 K za učna sredstva za šolsko leto 1908/09. — Zapisovanje učencev od II. do VII. razreda se vrši le 16. septembra od 4.—6. ure popoldne, končni sprejem bo šele 17. septembra od 5.—6. ure popoldne po razmeri mest, ki bodo na razpolago.

**** C. kr. državna gimnazija v Trstu.** Sprejemanje učencev v I. razred na tem učnem zavodu se vrši dne 19. t. m. od 10.

do 12. ure dopoldne in od 2. do 4. ure popoldne. Sprejemni izpiti bodo v soboto, dne 20. junija od 9. ure naprej.

**** Na c. kr. učiteljskem v Kopru** se vrši vpisovanje za sprejemne izpite za prvi (I.) letnik v ponedeljek, dne 29. junija t. l., od 10. do 12. ure predpoldne in v torek, dne 30. junija t. l., od 10. do 12. ure predpoldne in od 2. do 6. ure popoldne. Izpiti sami se prično v sredo, dne 1. julija, ob 8. uri zjutraj.

Književnost in umetnost.

Gradja za povijest školstva kraljevin Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas. Knjiga prva. — Krasno delo! Tako sem vzkliznil, ko sem dobil to veliko knjigo, obsegajočo 938 strani velike osmerke. Začudil sem se nad delavnostjo kr. zemaljskega šolskega nadzornika, kr. svetnika Antona Cuvaja. Kaj takega še nisem videl. To vam je ogromno delo. No, saj pravi pisatelj sam, da je rabil zanje polnih 15 let. Koliko truda, koliko nabiranja, koliko snovi, koliko gradiva!

Predloži nam ves razvoj hrvatskega šolstva, počenši od začetka, ko čitamo o šolski vzgoji pred prihodom Hrvatov v njih sedanja bivališča, pa do leta 1835. To je, kratko rečeno, vsebina prve knjige. Obljublja se nam še nadaljevanje dela: Zgodovina šolstva od l. 1835. naprej.

Hrvatska publika, zlasti pa hrvatsko učiteljstvo je lahko veselo, da ima tako vlado, ki je na svoje stroške izdala to epohalno delo, ki je krasijo 102 sliki. Da vidiš, dragi čitatelj, kaj nam vse nudi ta knjiga, navedem najprej glavne oddelke.

Prvi oddelek razpravlja o šolah v hrvatskih krajih od osnovanja kraljevine (l. 924.). Tukaj čitamo o šolah pred dohodom Hrvatov, o istih do dobe Karla Velikega, za Karla Velikega, o šolah v dobi cerkvenega razkola (857. l.) in o dobi sv. Cirila in Metoda.

Drugi oddelek govori o šolah za kraljev iz narodne dinastije (924—1102).

Tretji oddelek ima dobo za kraljev iz rodovine Arpadove (1102—1300), četrti pa za kraljev iz rodovine Anžuvinske.

V petem oddelku so popisane šole za kraljevanja Sigismunda (1387—1437), za kraljevanja Matjaža Korvina in za kraljevanja Vladislava II.

Šesti oddelek obravnava šolstvo za Habsburžanov in sedmi za kraljev iz hiše Habsburško-Lotrinške.

Seveda, čimbolj se bližamo novejši dobi, toliko obširnejši in zanimivejši so posamezni oddelki. Toliko na kratko o vsebini knjige. V naslednjem se hočemo baviti nekoliko z raznimi oddelki. (Dalje.)

Koncentracija u osnovnoj nastavi. Rasprava Dragutina Heckmanna, učitelja. U Rumi. Izdanjem piševim. Cijena 50 filira. — To temeljito razpravo, ki obsega 43 strani, toplo priporočamo.

Politiški pregled.

*** Poslanska zbornica.** V razpravi o proračunu je napadal poslanec Nemece vlado zaradi obnašanja v gosposki zbornici glede znižanja sladkornega davka. Zahteval je zakonito ureditev jezikovnega vprašanja za vso državo. Poslanec Glabinski je rekel med drugim, da Poljaki bodo vedno zagovarjali svobodo vede in pouka ter terorizem na vseh poljih pa obsojajo. Zahteval je razne socialne reforme. Prešlo se je na to v specialno debato. — Knez Lichtenstein je povedal, da so krščanski socialci dali nemškim strankam roko odkritosrčno, da se obnovi celokupnost, ki jo preprečuje vnanji vpliv.

*** Program Beckove vlade.** Jezikovni zakon za kraljevino Češko je — kakor poročajo „Narodni Listy“ — popolnoma zgotovljen in pripravljen za predložitev zbornici. Ne samo načela, na katerih sloni ta načrt, marveč tudi njegove detaljirane, natančno formulirane in paragrafirane določbe so baje znane ne le ministrom, marveč tudi poslancem obeh narodnosti. — Vsem, ki jim je ministriški predsednik prijavil svoj elaborat, je bila naložena najstrožja diskrecija. In tako je ostal načrt do danes tajnost. — „Narodni Listy“ pripominjajo, da atmosfera v zbornici sedaj ni taka, da bi mogel baron Beck predložiti svoj načrt že v sedanjem poletnem zasedanju. Baron Beck da bo že jako zadovoljen, ako spravi pred počitnicami pod streho poleg proračuna tudi načrt o podražavljenju severočeške železnice in predlogo o davku na žganje. Niti povišanje bramborskega kontingenta ne bo sedaj rešeno. — Poslanska zbornica se snide zopet med 10. in 15. septembrom in namerava se takoj v prvi seji predložiti proračun za 1909, ki je že izgotovljen v poedinih resortih, in izvršiti takoj ob začetku jesenskega zasedanja nove volitve v delegacije. — Tudi sedaj ne bo zasedanje formalno zaključeno, ampak le odloženo. — Za jesensko zasedanje se pripravlja nadalje zakon o zavarovanju za starost in invaliditeto, podražavljenje družbe državnih železnic (ako bodo